

СТАНОВИЩЕ

по дисертационния труд „Езиково и когнитивно развитие при деца с дизартрия“ на Елена Кирилова Бояджиева-Делева за присъждане на образователната и научната степен „доктор“ в професионално направление 1.2.Педагогика /Специална педагогика-Логопедия/

от проф.дпн Васил Х.Стамов

1.Елена К.Бояджиева е родена на 05.06.1981 .Завършва бакалавърска степен по логопедия през 2004 г.През 2006 г. се дипломира с квалификационна степен „магистър“.Има завършена магистърска степен по специална педагогика/2008 г./От 2004 г.до 2009 г.работи като стажант-логопед и логопед.От 2009 г. е асистент по логопедия във ФНПП-катедра „СП и логопедия“.Участва в проекти,насочени към деца с комуникативни разстройства и увреждания,със специални образователни потребности и внедряване на инструментални методи.Включва се в програми за обучение,семинари и научни конференции по теми за лицата с увреждания и СОП.Владее английски,френски и руски езици.Притежава технически и социални умения и компетенции.Била е базов логопед на СУ и ЮЗУ.Тя е собственик и управител на логопедически център.

Трайно е ориентирана към научната специалност „Специална педагогика“ и научната дисциплина „Логопедия“.

2.По процедурата на докторантурата са спазени всички нормативни документи на ЗРАСРБ /чл.67/ и Правилника за организация и провеждане на докторантура в СУ/чл.15/.Има три публикации па темата на дисертацията.

3.Дисертационният труд е на тема „Езиково и когнитивно развитие при деца с дизартрия“.Ще оценявам труда от гледна точка на актуалност,съдържание,методология и методи за изследване,равнище /степен/ на научни приноси,показани изследователски умения и езикова компетентност.

Темата е актуална от научна и практически приложна гледна точка.Изборът ѝ е сполучлив и с възможност за разкриване на неразработени аспекти по темата.

Дисертацията е структурирана в три глави: 1.Теоретически обзор;2.Постановка на изследването;3.Резултати и обсъждане.Формулирани са изводи.Посочени са научните приноси и са маркирани перспективите за бъдещите изследвания.Представена е библиографията и приложенията към методиката за изследване.Ще отбележа,че титуловането на главите позволява да им се даде в по-голяма степен научна форма ,която отразява съдържанието.

Първата глава представлява преди всичко аналитичен обзор по проблемите на дизартриите /в частност детската смесена дизартрия/ и ДЦП;езиковото, говорното и когнитивното развитие;езиковата система;когнитивните процеси и тяхното

развитие; особеностите на овладяването на езика и на когнитивните процеси при детска смесена дизартрия. Финалът е обобщение. В тази част дисертантът анализира голям масив от публикации от автори на английски, френски, немски и български език. С тази част Е. Бояджива-Делева се справя успешно като се придържа към рамката, очертана в увода. Несъмнен е успехът-ориентирана е в проблематиката. Някои източници на български език обаче са пропуснати. Показва умения за анализ на публикациите и подчиняването му на темата. Явно е, че е отредено важно място на този анализ, който заема две трети от текста на дисертацията. Основната идея е, че ДЦП е базовото неврологическо увреждане, а ДСД е вторичен резултат. От гледна точка на казуалния подход това е правилно, но е подценена ролята на ДСД за езиковото, когнитивното и общото комуникативно развитие.

В контекста на обширното изложение се проявява непълно съответствие между декларираната тема и фактическото съдържание: вместо цялото езиково и когнитивно развитие при деца с дизартрия в текста се ограничава до част от езика /фонология и граматика/, когницията/памет и мислене/ и дизартриите/детска смесена дизартрия/. Това насочва към преформулиране на темата. От методологическа гледна точка липсва подходът „функционални системи“, йерархията в управлението на говорния процес и развитието на езика и говора в онтогенетически план. От параграф 1.9.-т.т.1-4 се отнасят за ДЦП/т.е.-не са по темата/.

Във втора глава се определят целта /и подцелите- от 1-5/, задачите и хипотезата/те/-те са в съзвучие с темата. Методите са структурирани сполучливо. Тестовата батерия /фиг. 1/ е постижение на докторанта. Използвани са готови апробирани тестове, разработени от други автори. Обаче недостатъчни са тестовете за изследване на фонологията и граматиката. Резултатите са представени таблично, графично и са обработени със съвременни методи. Предложената скала за групиране има приносен характер/в 2.4.2/. Формирани са експериментална и контролна групи, което позволява сравнение с нормата и демонстриране на спецификата при децата с детска смесена дизартрия.

Организцията и провеждането на изследването са сполучливи. Докторантът показва определена рутина както при реализиране на експериментите, така също и при обработката на резултатите. Като дефицит следва да се отбележи осигуряването на статистически необходимия минимум от изследвани деца /особено във възрастовите подгрупи на експерименталната и контролната групи/. Неравният реципрочен брой деца в четирите възрастови подгрупи на Е и К – групи намалява ефекта от сравнението на резултатите и затруднява статистическата обработка и оценката/напр. при използването на Критерий хи-квадрат/. Важно място в статистическата обработка заема приложението на програмата SPSS. Тя придава определена тежест на труда. Гарантира научната достоверност на резултатите от проучването.

Макър да заема една трета от текста, третата глава представлява сърцевината на дисертационния труд. Относителното ѝ тегло би се увеличило, ако първата глава беше по-концентрирана. Тогава втората и третата глава щяха да се открият още по-силно. В

третата глава се намират научните приноси. Те са изразени текстово, таблично и графично. Направен е коректен анализ на експерименталния материал на базата на сравнение на резултатите от изследването на децата в ЕГ и КГ. Логично е на първо място да бъдат представяни данните за ЕГ, а след това-за КГ. Маркирани са специфично характерните резултати както между двете групи, а така също и във вътрешно-груповото разпределение. Статистическият анализ и оценка дават адекватен отговор на хипотезата/те. В тази част се проявяват ясно научните приноси на Е.Бояджиева-Делева /в 3.2.2.,3.2.3.,3.2.4.,3.2.5./. Направените изводи от 1. до 11. произтичат от направения анализ.

Докторантът има обективни научни приноси, но твърде разширеното им обяснение завоалира истинския принос. Фактическият научен принос е в различния профил на езиковото, говорното и когнитивното статукво на децата с ДСД в сравнение с децата от експерименталната група. Нужно е да отпаднат пожелателните по форма и неподкрепени с факти изводи.

Дисертацията в своя цялостен вид е безспорно постижение на докторанта. Структурирана е по канонизираната форма. Налице е логическа последователност в труда. Езикът, използван в дисертацията, е точен и изключително правилен. Може би е нужно уточняване и коригиране на думи с наставките –ен и –ески, които изразяват количествени и качествени характеристики.

Авторефератът отразява точно съдържанието на дисертационния труд.

В края на становището бих искал докторантът да изясни характеристиката на езиковото/в стеснения му обем/ и когнитивното /в стеснения му обем/ при деца с т.нар. детска смесена дизартрия. За мене представляват интерес и отговорите на следните въпроси:

1. Какви варианти от комбинации на дизартрии /мултиплени дизартрии/ установихте сред децата от експерименталната група?
2. Как и по какви показатели /критерии/ оценявате развитието на езика, говора и когницията у децата с ДСД?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представеният дисертационен труд показва безспорните изследователски умения на Елена К.Бояджиева-Делева, които са предпоставка за по-нататъшните изследователски дейности. Успешно е осъществена изследователската програма. Извършена е голяма по обем научно-изследователска работа. В резултат достига до действителни научни приноси по проблематиката за дизартриите. Има реални научни постижения. Езиковата култура, аналитичното мислене, широката информираност и безспорните научни постижения са основание да предложи на уважаемото Научно жури да присъди на ЕЛЕНА КИРИЛОВА БОЯДЖИЕВА-ДЕЛЕВА образователната и научната степен „ДОКТОР“ по професионалното направление 1.2. Педагогика/Специална педагогика-Логопедия/.

София, 29.05.2015 г.

Член на НЖ:.....

/Проф. д-р Васил Х. Стамов/